

РЕЦЕНЗИЯ

на
дисертация за присъждане на образователна и научна степен
“Доктор”
по научна специалност
“Изкуствознание и изобразителни изкуства”

Тема на дисертацията:
**СЪВРЕМЕННИ ФОРМИ НА ИЗКУСТВО В ПРОСТРАНСТВОТО
ОТ СРЕДАТА НА XX-ти ВЕК ДО ДНЕС**

Автор:
Симеон Стоилов Симеонов

Рецензент:
проф. д. изк. Петер Кънчев Цанев
преподавател в катедра “Психология на изкуството, художествено
образование и общообразователни дисциплини”
факултет “Изящни изкуства”
Национална художествена академия, София

Предложеният дисертационен труд е с обем от 176 страници. Съдържанието е разпределено в 3 основни глави: уводна и заключителна част. Библиографията съдържа цитирани заглавия на български и чуждестранни автори.

Целите и задачите на изследването, заявени от автора, могат да бъдат резюмирани по следния начин:

1. Основната цел е да бъдат анализирани взаимодействията между изкуството и пространството в сложната контекстуална динамика

на съвременното изкуство като бъдат предложени ясни теоретични рамки и критическа рефлексия върху съществуващата в тази област терминология

2. Да бъдат изследвани подробно идеи и творби от предвоенния Европейски авангард, които имат ключово значение за трансформациите в областите на взаимодействие между изкуството и пространството през втората половина на XX век.
3. Третата цел е свързана с изясняване на промените, настъпили след Втората световна война, свързани с новата роля на понятия като светлина, цвят, материал, музейна институция, автор и контекст в новата ситуация на взаимодействие между пространство, изкуство и архитектура.

Първите две изследователски цели, които без съмнение се явяват същностните цели на разглеждания дисертационен труд, са ясно формулирани. Характера на тези цели съвсем логично има историографска насоченост, което отпраща към критично използване на определена научна методология.

Третата цел показва намерението на автора постигнатите резултати от изследването да бъдат доразвити и конкретизирани целенасочено именно в методологичен план, което показва, че изследването е натоварено с конкретни очаквания към актуалните въпроси и идеи, свързани с настоящата и бъдеща динамика на изкуството по отношение на разглежданата тема.

Методологията на изследването е заявена и коментирана като намерение, но не е специално дискутирана, а се разкрива комплексно под формата на избрани методи и подходи в самия ход на изложението.

Първата глава, която е с название „Обща и методологическа постановка на проблема“, демонстрира задълбочения подход на автора и способността му да излага своите идеи едновременно с ерудирана яснота, полемична страст и вдъхновяваща аргументираност.

Авторът пространно дискутира дифузната хетерогенност на понятието «сайт-спесифик арт» като генезис и функциониране в контекста на изкуствознанието и съвременното изкуство през втората половина на XX век. Анализът в тази част на изследването разкрива различни аспекти на явлениято «сайт-спесифик арт» като критически очертава неговия противоречив и комплексен характер.

Специално внимание е отделено на съществуващата по въпроса теоретична литература. Докторантът коментира авторитетните световни трудове по темата, а именно: книгата на Миуон Куон *Едно място след друго* от 1997 година и книгата на Ерика Сюдрбърг *Пространство, сайт, намеса: ситуиране на изкуството на инсталацията* от 2000 година, както и тяхната научна и критическа тематизация в български контекст от Правдолюб Иванов в неговата докторска дисертация „*Сайт-спесифик арт: мястото и неговото произведение. Дали да преместиш работа означава да я разрушиш?*“, защитен в НХА през 2015 г.

В своя анализ върху идейните измерения на взаимодействията между изкуството и пространството, - или както докторантът, според мен, удачно предлага за същността и параметрите на явлениято „сайт-специфик арт“ работното понятие „пространствено-контекстуализирано изкуство“, - акцентът е положен върху развитието на представите за изкуството като за

специфично „място“ на конструиране и комуникиране на нов вид взаимодействия в света на човека.

На стр.20 докторантът пише:

„При всички случаи обаче множествеността на употребите на сайт-специфик показва, освен многопластовостта на това съвременно понятие за изкуство и начините на неговото въздействие, най-вече неизчерпаемостта на разнообразието на отношението изкуство/контекст, което се инфилтрира на всички нива на съвременното продуциране на смисъл.

И точно понеже site в site-specific е не само природно-географски, архитектурен, феноменологически, социално-икономически (отношенията художник-институции-пазар) или урбанистски, но и културно-исторически контекст, проблемът за това как мислим историческите реконструкции в него е също носещ елемент.“

Ето защо, спред мен, съвсем правилно анализът се насочва към реконструкция на основните напрежения върху които е изграден модерният проект на изкуството като момент, който генерира възникването на сайт-специфик изкуството като ключово художествено явление през втората половина на XX век.

Втората глава, която е със заглавие „Генеалогия и археология на идеи и понятия от първата половина на XX век – между преоткриването на материала и дематериализирането на произведението“ разглежда основните тенденции, свързани с преосмисляне на онтологичната същност на творбата на изкуството през първата половина на XX век.

Тази част на изложението съдържа изключително важни изводи, сред които трябва да се спомене например преосмислянето на понятията за реалност и пространство по отношение на модерната творба на изкуството. Докторантът предлага сложна и наситена с много реторика интерпретация на основните опозиции, които конструират реалността на модерната художествена творба – като идеално-материално и еманципирането на материалното при кубизма, реално – въображаемо при сюрреализма, природно - индустриално при футуризма, природно - дадено и културно - конструирано при конструктивизма, а също и появата на творби, с които започва дематериализацията на творбата на изкуството.

Докторантът отбелязва:

„Философията на живота, психоанализата и феноменологията от началото на ХХ век, налагат разпознаването не само на обектите на научното познание, но и на художествените произведения като нещо реално, ...Те реабилитират сетивната непосредственост на възприятието и времето траене. Това постепенно довежда и до невъзможността пространството, в което се експонира произведението да бъде възприемано като неутрален, абстрахиран от конкретната си ситуираност и дестилиран от значения „бял” фон. Както казва Робърт Ървин, на когото дължим по-късно през 60те формулирането на site-specific: „Реалното, реалността, се превръща в най-присъщата област на изкуството и изкуството става техника в най-буквалния, практически смисъл на думата: да прави и да пре-правя самите неща, вместо да рисува картини (...) Актът на създаване на изкуство се е превърнал в директно изследване на процеса на нашите възприятия (...) Гледането е било обвързано с непрекъснатото усилие да се потвърдят нашите предварително

абстрахирани когнитивни идеи за реалността. Този порочен кръг е подложен на пълно преосмисляне от модерното изкуство. Но правенето на неща следва след рисуването на картини и първият въпрос на изкуството е: Кои са водещите понятия? Какво е нашето взаимоотношение с тях?“

Така изкуството постепенно си извоюва статута да бъде самото дискурсивно „място“, където те – (понятията) - биват произвеждани и мислени и което в същия този момент поставя въпроса за условията на техните основания.“

Третата част на дисертацията със заглавие «Развитие и утвърждаване на връзката изкуство-пространство през втората половина на XX век.» е посветена на промените, които настъпват за пространствено-контекстуализираното изкуство при минимализма и концептуализма», а също и с формите на изкуство, които доразвиват тази традиция от края на 20-ти и началото на 21-ви век.

Тук особена ценност представляват въпросите, които разглеждат *ключовото претълкуване на границите между живопис/скулптура, скулптура/архитектура и труд/изкуство.* Заявените лични пристрастия и творчески възгледи на автора като изявен български художник със свои оригинални творчески открития и приноси именно в тази област на съвременното изкуство придават на критическите интерпретации и анализи в тази трета част на изследването допълнителна дълбочина и оригиналност.

Същевременно именно с оглед на заявената полемичност и дълбочина при интерпретирането на пространствените и концептуални взаимодействия между живопис/скулптура/архитектура си позволявам да препоръчам при бъдещо публикуване и доравиване на текста евентуалното включване като

коментари и допълнителна концептуална рефлексия по темата фундаменталната книга на Хал Фостър от 2011 година – «Арт архитектурният комплекс».

В заключителната част на дисертацията се пресичат изводи и обобщения с различен характер, които очертават гледна точка, която звучи като реторичен въпрос към развитието на бъдещата динамика между изкуството и архитектурата.

Дисертацията „Съвременни форми на изкуството в пространството от втората половина на XX век до днес“ е оригинално научно изследване, което е базирано върху задълбочени теоретични познания и професионални умения в областта на съвременното изкуство.

Дисертацията е фокусирана върху обширна проблематика и заслужава адмирации, защото приема предизвикателството да предложи подходящ хоризонт за нейното научно и теоретико-практично осмисляне.

Успехът на дисертацията е свързан със задълбочен критичен анализ на значими за теорията на изкуството въпроси, които имат важна роля за развитието на съвременното изкуство.

В заключение смятам, че научната стойност на предложението за рецензиране дисертационен труд е безспорна и отговаря на изискванията за придобиване на образователна и научна степен “Доктор”.

София

22. 11. 2017 г.

/проф. д. изк. Петер Цанев/